

Ib Møller Pedersen:

Stat og fagbevægelse i Tunesien

Der skal i det følgende gives en retrospektiv redegørelse for fagbevægelsens stilling i forhold til staten i Tunesien.¹⁾ Da Tunesien de facto siden uafhængigheden har været et et-partisystem med Parti Socialiste Destourien (PSD) som eneste parti,²⁾ vil artiklen navnlig koncentrere sig om forholdet mellem partiet Socialiste Destourien og fagbevægelsen manifesteret i Den Tunesiske Arbejdersammenslutning Union Generale Tunisien de Travailles (UGTT).

Som eneste reelle eksisterende politiske parti siden uafhængigheden har PSD med Habib Bourguiba i spidsen været den altafgørende magtfaktor i landet. Samtidig har partiet haft et nært tilknytningsforhold til forskellige nationale organisationer, af hvilke kan nævnes: Union Generale des Etudiants Tunisiens (UGET), Union Nationale des Agriculteurs Tunisiens (UNAT) og Union Nationale de Femmes Tunisiennes (UNFT), et tilknytningsforhold, der i høj grad har bidraget til partiets mobilisering og til opslutning bag partiets politik.

Hvad angår arbejdersammenslutningen (UGTT) har forholdet til partiet været præget af de samme karakteristika som de øvrige organisationer. Dette tilknytningsforhold har dog ikke forhindret, at konflikter og uoverensstemmelser hyppigt er kommet til udtryk mellem de to organer. Det er blandt andet disse konflikter, den følgende fremstilling vil behandle, med udgangspunkt i grundlæggelsen af det moderne Tunesien.

-
- 1) Staten og Neo Destour (senere: Parti Socialiste Destourien) vil i fremstillingen blive behandlet synonymt. Reelt er der nemlig ingen forskel. Formelt har Tunesien et parlament, men med ringe indflydelse over for partiet. Personsammenfaldet mellem de to organer er ganske udpræget.
 - 2) For en diskussion af et-partisystemet som begreb i relation til afrikanske politiske systemer se Clement Henry Moore, "Mass Party Regimes in Africa", i H.J. Spiro, ed., The Primacy of Politics in Africa, Random House, London 1966. Se også Thomas Hodgkin, African Political Parties, Penguin 1961.

1. Uafhængigheden 1956

Da Tunesien den 20. marts 1956 blev uafhængig efter 80 års fransk koloniherrredømme, stod landet i en situation, som på mange måder var lig den, andre tidligere kolonier kom til at stå i.

Politisk blev landets situation karakteriseret ved, at den tidligere nationale bevægelse mod franskmændene nu fik ledelsen af landet med Habib Bourguiba i spidsen.

Grundlaget for den tunesiske nationalisme blev lagt i februar 1920, hvor kravet om deling af magten mellem franskmænd og tunesere og etablering af en parlamentarisk regering førte til dannelsen af partiet Destour. I 1934 blev Destour splittet, og dannelsen af det nye parti Neo Destour var en realitet. Leder af partiet blev Habib Bourguiba, sagfører, politiker og journalist, født i Monastir i Sahelområdet 1903, og senere koordinator for den fremvoksende nationalisme imod franskmændene.

Neo Destour og Habib Bourguiba fik hurtigt opbygget en effektiv organisation, og inden længe var Neo Destour den dominerende politiske bevægelse i landet. Selv om partiet fra 1938 blev kendt illegalt af franskmændene, lykkedes det Neo Destour at mobilisere store dele af befolkningen til støtte for partiet.³⁾ I den henseende var dannelsen af flere hundrede lokalafdelinger over hele Tunesien til stor nytte. Da uafhængigheden kom, var der således ingen reel opposition imod Neo Destour og Bourguiba. Alligevel blev Tunesien i den første periode efter 1956 præget af en mindre politisk krise. Oppositionen inden for Neo Destour omkring Ben Youssef rettede kritik imod Bourguiba og hans politik. Følgen blev en magtkamp mellem Youssefisterne og Bourguibas tilhængere, der var i stort overtal. Bourguiba gik da også af med sejren, og en konsolidering af magten igennem udrensninger inden for partiet og de øvrige organer blev nødvendige foranstaltninger. Men selv om krisen mellem Youssefisterne og Bourguiba varede ret længe og til tider antog en dramatisk karakter, var Habib Bourguibas faderlige og autoritære stilling som Tunesiens præsident aldrig reelt truet.

3) På trods af denne mobilisering var Destour-partiet fra starten et relativt udpræget elite-parti med basis i byerne og de velstående landbrugsområder i det østlige Tunesien.

Af mere alvorlig karakter blev Bourguibas og partiets forhold til UGTT, den tunesiske arbejdersammenslutning.

UGTT blev dannet i 1946 af Ferhat Hached, veteranen inden for tunesisk fagbevægelse. Allerede fra starten havde UGTT et nært samarbejde med Neo Destour, og partiet stillede således flere politiske organisatorer til rådighed for UGTT.

Ifølge Ferhat Hached var der ingen konflikt i det at organisere de tunesiske arbejdere for at forsvare deres egne interesser og samtidig arbejde for en national frigørelse inden for partiet Neo Destour. Denne opfattelse skulle vise sig at være forkert.

Ved uafhængigheden var UGTT både en intern magtfaktor og en velanset og respekteret organisation i udlandet.⁴⁾ Den rolle, som UGTT havde spillet under uafhængighedskampen, havde givet organisationen en vældig prestige, således at UGTT stod mere autonom over for Neo Destour, end den tidligere havde gjort. Dette udløste den første konflikt mellem UGTT og Neo Destour. Ahmed Ben Salah, der i denne periode var generalsekretær for UGTT, begyndte i 1956 at kritisere Neo Destour for at være for moderat i sin politik, hvad angik den økonomiske udvikling. Ahmed Ben Salah krævede nationaliseringer inden for industrien, der kunne komme de tunesiske arbejdere til gode.

Ahmed Ben Salah ville gøre UGTT til en politisk organisation på mere eller mindre lige fod med Neo Destour, et synspunkt, der hverken blev delt af partiet eller af hovedparten af de øvrige medlemmer inden for UGTT. Følgen blev en sprængning af den tunesiske arbejdersammenslutning, hvorefter en rivaliserende organisation blev dannet. Denne organisation, der fik betegnelsen Union Tunisienne de Travail (UTT), proklamerede en holdning, der tog afstand fra politisk engagement og lagde vægt på arbejdet med egne, d.v.s. arbejdernes, interesser på Neo Destours betingelser.

Denne holdning, udtrykt af Habib Achour, lederen af UTT, var en vigtig og kærkommen beslutning for Neo Destour og Bourguiba.

Habib Bourguiba var ikke indstillet på at acceptere den autonome stilling, som UGTT efterhånden havde fået, og den følgende

4) UGTT var således et fremtrædende medlem af ICFTU (The International Confederation of Free Trade Unions). Grunden til, at partiets sanktioner over for fagorganisationen i 1965 ikke blev alvorligere end de blev, grunder i UGTT's internationale kontakter.

periode blev karakteriseret ved en eliminering af UGTT's og en forstærkelse af Neo Destours magtpolitiske position. I slutningen af 1956 blev Ahmed Ben Salah således tvunget til at trække sig tilbage som generalsekretær for UGTT. I stedet blev Ahmed Tlili, medlem af Neo Destours politiske komité, indsat som generalsekretær for organisationen, og dermed var konflikten for en tid løst. Den splittede fagbevægelse blev reorganiseret, og UTT, der tidligere havde brudt med Salah og UGTT, blev igen en del af UGTT. Habib Achour, generalsekretær for UTT, blev medlem af UGTT's eksekutivbureau og blev en vigtig støtte for generalsekretær Ahmed Tlili.

Selv om den tunesiske fagbevægelse nu ikke mere var en "politisk organisation", og selv om Neo Destours position blev styrket ved udnævnelsen af Tlili og genforeningen af de 2 organisationer, så skete der i slutningen af halvtredserne og begyndelsen af tresserne visse ting, der igen gjorde en konflikt sandsynlig og aktuel.

Således havde Neo Destour allerede i 1949 begyndt at oprette "faglige afdelinger" inden for partiet.⁵⁾ Hidtil havde disse ikke udgjort nogen talmæssig trussel for UGTT, men da deres antal blev øget i 1962 som følge af partiets økonomiske planlægningspolitik, så blev de en konkurrent for UGTT, der i september 1962 erklærede, at "De faglige afdelinger" skabte forvirring og frustration blandt de tunesiske arbejdere.⁶⁾ Selv om partiet senere erklærede, at dette ikke var tilfældet, så skabte det uro blandt UGTT's ledelse.

Uroen blev yderligere forværret, da priserne blev ved med at stige, som de havde gjort siden uafhængigheden. Grunden til at denne faktor først nu blev aktuel, var, at lønningerne nu, i modsætning til før, blev holdt faste. Den tunesiske arbejder oplevede altså endnu 5 år efter uafhængigheden et fald og en nedgang i levefoden.

Men UGTT kunne intet gøre, og resultatet blev en fagorgani-

5) Se således Jeune Afrique, 228, den 18. april 1965. Indeholder en udførlig beskrivelse af de "faglige afdelinger" og Achours forhold til disse.

6) Se Lars Rudebeck, Party and People - A Study of Political Change in Tunisia, pp. 188-189. Praeger, New York 1969.

sation, der var splittet og præget af fraktionsdannelse. Bedre blev det ikke, da den tidligere generalsekretær for UGTT, Ahmed Ben Salah og nu minister for sociale anliggender, sammen med Habib Bourguiba gennemførte forskellige love, der direkte havde konsekvens for UGTT, idet dens potentielle indflydelse blev endnu mere formindsket.⁷⁾ Blandt andet kan nævnes, at UGTT, der tidligere havde haft sæde i en 3-mands voldgiftskommission, nu kun fik konsultativ status i forhold til denne kommission. Dette betød, at UGTT ikke mere, som det før havde været tilfældet, kunne boykotte kommissionens arbejde, når denne ikke syntes at varetage arbejderne interesser i tilstrækkeligt omfang.⁸⁾

På UGTT's 9. kongres i august 1963 resulterede krisen inden for organisationen i, at Ahmed Tlili gik af som generalsekretær og blev efterfulgt af Habib Achour, veteranen fra Sfax, som havde ledet UTT i opposition mod Ben Salah i 1956. Selv om Achour ligesom Tlili var medlem af Neo Destours politiske bureau, så lå Achours sympati hos fagbevægelsen, som han kendte fra mange års erfaring.

Som tidligere nævnt var den sociale og økonomiske levedof i disse år stagnerende i Tuensien. Priserne steg, uden at lønningerne fulgte tilsvarende med. Alt dette var et resultat af en økonomisk politik, hvor statsapparatet ikke blandede sig alvorligt i nationale og internationale markedsmekanismer, hvilket manifesterede sig i, at kapital blev trukket ud af landet, at valutaen var ustabil, og at underskuddet på betalingsbalancen blev forstærket.

En ny udviklingsstrategi

Denne alvorlige situation, hvad angår økonomien, gjorde, at Bourguiba og Neo Destour så sig nødsaget til at ændre strategi og lade staten maximere sit greb om den økonomiske politik. Ahmed Ben Salah blev nu udnævnt til planlægningsminister, og under hans le-

7) Se Clement Henry-Moore: Tunisia since Independence - The Dynamics of One-party Government, University of California Press, Berkeley 1965, pp. 166-174.

8) Op.cit., pp. 171-172.

delse skulle retningslinierne for den videre udvikling lægges.⁹⁾

I slutningen af 1964, efter et møde mellem Neo Destours politiske bureau og forskellige ministre, erklærede Ahmed Ben Salah, at den tunesiske dinar øjeblikkeligt ville blive devalueret med 21%, samtidig med at priserne ville stige, og lønningerne yderligere ville blive fastholdt til 1965. Disse foranstaltninger var en del af et samlet økonomisk program, som både Bourguiba, det politiske bureau og hovedparten af de nationale organisationer var enige om og erklærede deres støtte til.

Men det splittede UGTT havde en anden opfattelse. I stedet for at erklære sin støtte til de økonomiske foranstaltninger, så resulterede et møde inden for UGTT i en opfordring til lønstigninger på baggrund af devalueringen og prisstigningerne.¹⁰⁾ I sandhed en interessant begivenhed i et politisk system, hvis hele struktur og organisationsapparat er domineret af et enkelt politisk parti. Reaktionen fra Neo Destour udeblev da heller ikke, og et møde inden for partiets politiske bureau tre uger senere klargjorde relationerne mellem partiet og fagbevægelsen. Således skrev L'action i en leder, "at relationerne mellem UGTT og Parti Socialiste Destourien ikke var og skulle være baseret på entydig enighed, når det gjaldt forsvaret for klasseinteresserne. Rollen, som var blevet tildelt de nationale organisationer, er nobel og konstruktiv...". Disse dæmpende ord fik UGTT til at omstøde sine udtalelser om nødvendige lønstigninger og støtte den nye økonomiske politik. Senere ved Parti Socialiste Destouriens partikongres i Bizerte sagde Bourguiba, "at uenigheden mellem UGTT og partiet var bilagt, og at partiet var parat til at diskutere og debatere faglige problemer med UGTT, som bedre forstod sig på disse ting". Ved samme kongres blev både Achour og Tlili valgt til partiets centralkomité, ligesom de begge blev genvalgt til det politiske bureau inden for partiet.

Selv om konflikten således på overfladen var løst, så stod det klart, at de reelle diskrepanser stadig eksisterede. Bl.a. var problemet med de af partiet oprettede "Faglige afdelinger" stadig

9) Se Lars Rudebeck, Utveckling och Politik, Wahlström og Widstrand, Stockholm 1970, pp. 127-131.

10) Op.cit., pp. 193-197.

aktuelt, hvilket blev tydeliggjort den 7. juni 1965.

På denne dag omkom flere mennesker ved en brand på et skib, der tilhørte et UGTT drevet kooperativ på Kerkennah øerne ved den tunesiske østkyst. Da Habib Achour var leder af dette kooperativ, blev han kendt ansvarlig for ulykken og frataget sin politiske immunitet, samtidig med at han fik frataget sin ret til at arbejde inden for fagorganisationen. Selv sagde Achour, at der lå politiske motiver bag disse beslutninger, og han blev kraftigt støttet af Ahmed Tlili, der selv kort tid efter blev frataget videre engagement inden for UGTT. Både Habib Achour og Ahmed Tlili blev den 29. juli 1965 udstødt af partiet, en beslutning foretaget af det politiske bureau.¹¹⁾

Tiden efter krisen i 1965

På UGTT's næste kongres blev disse begivenheder selvfølgelig hovedpunktet på dagsordenen, og som første taler påpegede Bourguiba, at konflikten ikke berørte UGTT's forhold til partiet. Konflikten drejede sig alene om regeringen og UGTT, og Achour og Tlili på den anden. Sagen var ikke et spørgsmål om principper, hvilket der efter Bourguibas mening var udpræget enighed om. Spvidt Bourguibas fortolkning af relationerne mellem partiet og UGTT, en fortolkning der tydeligt søger at afdække de fundamentale modsigelser, der eksisterede imellem de to organisationer.

Interessant var det, at på den selvsamme kongres blev ingen af de samtlige ledere inden for UGTT's højeste organer genvalgt til deres poster, øjensynligt på grund af at fagorganisationen ville betone samarbejdet og den tætte tilknytning til Parti Socialiste Destouriens. Som ny generalsekretær blev valgt Bechir Bellagha, som i modsætning til Achour og Tlili ikke havde skabt sin karriere inden for fagorganisationen, men derimod inden for partiet, altså en udvælgelse, der skulle styrke forholdet mellem de to parter.

Afslutning

Udviklingen efter krisen i midten af 60'erne har da også

11) Op.cit., pp. 193-197.

været betegnende ved, at UGTT og Parti Socialiste Destouriens har samarbejdet på alle væsentlige punkter. UGTT synes således at have godkendt partiets position som landets eneste politiske kraft, og har billigt partiets nu næsten fuldstændige kontrol af fagorganisationen, der ikke mere har sin tidligere autonome styrke at støtte sig på.

I 1968 skete det uventede, at Habib Achour blev rehabiliteret og reintegreret i Parti Socialiste Destouriens. Og i 1970 var alt tilsyneladende glemt imellem ham og partiet, og Habib Achour blev reinstalleret i UGTT som generalsekretær, utvivlsomt et udtryk for den fleksible politik, som Bourguiba har ført over for politiske afvigere og kritikere af det tunesiske system siden uafhængigheden i 1956.¹²⁾

I de 6 år, som Achour indtil nu for anden gang har været generalsekretær for UGTT, har der ikke vist sig uoverensstemmelser mellem de to organer.¹³⁾ Endnu er det dog for tidligt at spå om eventuelle udviklingstendenser, hvad angår dette forhold, men én ting synes dog sikker. Den økonomiske udvikling i Tunesien, som i 60'erne dannede grundlag for den daværende konflikt, vil også i fremtiden have essentiel betydning for et positivt samarbejde mellem partiet og fagorganisationen. Men hvis denne økonomiske udvikling stadig vil blive præget af en stigende udenlandsk gældssætning, et stigende underskud på betalingsbalancen, en stigende arbejdsløshed, og en stigende forringelse af levestandarden hos den tunesiske lønarbejder med omfattende strejker til følge, så vil UGTT's ledelse finde sig selv mellem 2 stole, mellem partiet og mellem basis på arbejdspladserne.¹⁴⁾ Og dette vil gøre en konflikt mellem Parti Socialiste Destouriens og Union Generale des Travailleurs de Tunisie sandsynlig endnu engang.

12) En politik, der bl.a. har resulteret i, at Ahmed Ben Salah blev planlægningsminister, efter at han var blevet afskediget som generalsekretær for UGTT.

13) Se således Jeune Afrique, 789, den 20. februar 1976.

14) Ibid.